ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

REVIVAL OF PAN-TURKISM AND PROTECTION OF REPUBLICAN PRINCIPLES IN TURKEY

Copyright © 2023 The Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: June 6, 2022
Published: June 21, 2023
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC18022023-63

Tamar Devidze
PhD Student in Political Science;
Caucasus International University
ORCID iD: https://orcid.org/0009-0006-2131-385X
devidze_tamar@yahoo.com

Marekh Devidze
PhD Student in Conflict Analysis and Management; Tbilisi State University
ORCID iD: https://orcid.org/0009-0004-1942-8688
e-mail: msdevidze @gmail.com

ABSTRACT

The defeat and disintegration of the Ottoman Empire in the First World War led to the discrediting of the main political ideologies that were powerful in the last years of the empire's existence. Ottomanism lost its purpose, neither Pan-Islamism nor Pan-Turkism could preserve the empire. Their struggle to maintain the empire ended in failure. At the same time, the defeat experienced in the war deprived the Ottoman Empire of its main foreign ally in the form of Germany.

The struggle for the country's independence, led by Mustafa Kemal, gained great support among the population. Of course, this was due to the appeal to patriotism - protecting the homeland from invaders was the main goal, and therefore it is not surprising that in 1923, when the Republic of Turkey was established, with the great efforts of Mustafa Kemal, a new concept of nationalism began to take root in the country.

It is a well-known fact that ideologies cannot disappear on the basis of any decree, therefore, the ideas of the "Young Turks" and their era were transferred to the new republic. Therefore, elements of Turkism and Pan-Turkism were transferred to the new ideology. The nationalism conceived by Mustafa Kemal naturally acquired a different orientation, it became the doctrine of the new republic, but within a certain framework, and this framework was the principles characteristic of republican states. These principles were the framework of all the currents that existed in Turkey. In 1921, during the War of Independence, Mustafa Kemal, speaking in Eskişehir, said: "Neither the Islamic Union nor Turanism can create a doctrine or a logical policy for us, because the official policy of the new Turkey is to live independently, to rely on Turkey's own sovereignty, within its national borders." Mustafa Kemal hoped that the rejection of pan-Turkic ideals would also help him to normalize relations with the Soviet Union: political pan-Turkism, especially its irredentist element, would be officially suppressed. Despite the fact that several pan-Turkish associations were active outside Turkey in the 1930s, there is no evidence that

ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

the Turkish authorities officially supported them. Kemalism was focused on building a democratic state and demonstrated a remarkable ability to assimilate the recent past and uphold republican principles while shaping the new future.

Defenders of the new doctrine in the process of building a new state actively assimilated the fundamental principles of the republican system, built relevant institutions and absorbed various ideological elements, including Pan-Turkism.

Keywords: *Pan-Turkism, Turkey, Kemalism, Republican principles.*

REFERENCES:

1. Atsız. N. Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik. İstanbul, 2011
2. Akçura Y. Türkçülük, İstanbul, 2018
3.Chokayogli M. Tutkestan pod vlast'yu Sovietov, 1935,
4.Türkkan R. O. Miliyetçilik Yolunda, İstanbul, 1994
5.Özdoğan G.G. Turan dan Bozkurt a Tek Parti Döneminde Türkçülük 1931-1946, Çev İsmail Kaplan, İsteanbul, 2001
6.Ertekin, O. Cumhuriyet Doneminde Turkculugun Catallanan Yollari, Istanbul, 2009.
7.Yaşli F. Miliyetçilik ve Faşizm: Türkiye de İrkçi Miliyetçilik Üzerine Bir İnceleme. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2008
8. Alptekin I. Dogu Turkistan insanliktan yardim istiyor, 1974
9. Sançar N. Maalesef Türkler, ibid. 3 nov. 1950
10. Jacob M. Landau, Pan-Turkism from Irridentism to Cooperation, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 1995
11. Hofman T. Türkishcler Nationalismus und seine Auswirkungen auf christliche Minderheiten, Berlin, 2014
12. Cumhuriyet, (Istanbul dayli), 7 and 9 May 1944.
13. Cumhuriyet, (Istanbul dayli), 20 May 1944

პან-თურქიზმის აღორძინება და რესპუბლიკური პრინციპების დაცვა თურქეთში

თამარ დევიძე
კავკასიის საერთაშორისო
უნივერსიტეტის
პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორანტი
ORCID iD: https://orcid.org/0009-0006-2131-385X
e-mail: devidze_tamar@yahoo.com

მარეხ დევიძე
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორანტი
ORCID iD: https://orcid.org/0009-0004-1942-8688
e-mail: msdevidze @gmail.com

აბსტრაქტი

პირველ მსოფლიო ომში ოსმალეთის იმპერიის მარცხმა და დაშლამ გამოიწვია იმ მთავარი პოლიტიკური იდეოლოგიების დისკრედიტაცია, რომლებიც მძლავრობდნენ იმპერიის არსებობის ბოლო წლებში. ოსმალიზმმა დაკარგა თავისი დანიშნულება, ვერც პან-ისლამიზმმა და ვერც პან-თურქიზმა ვერ შეძლო იმპერიის შენარჩუნება. მათი ბრძოლა იმპერიის შენარჩუნებისთვის წარუმატებლად დასრულდა. ამასთანავე, ომში განცდილმა მარცხმა ოსმალეთის იმპერიას დააკარგვინა თავისი მთავარი უცხოელი მოკავშირე გერმანიის სახით.

ქვეყნის დამოუკიდებლობისათვის დაწყებულმა ბრძოლამ, რომელსაც სათავეში მუსტაფა ქემალი ედგა, დიდი მხარდაჭერა მოიპოვა მოსახლეობაში. რათქმაუნდა ეს გამოწვეული იყო პატრიოტიზმზე აპელირებით - სამშობლოს დაცვა დამპყრობლებისგან იყო მთავარი მიზანი და ამიტომაც გასაკვირი არაა, რომ 1923 წელს, თურქეთის რესპუბლიკის დაარსებისას მუსტაფა ქემალის დიდი ძალისხმევით ქვეყანაში ნაციონალიზმის ახალი კონცეფცია იწყებს დამკვიდრებას.

ცნობილი ფაქტია, რომ იდეოლოგიების გაუჩინარება შეუძლებელია რაიმე დადგენილების საფუძველზე, შესაბამისად „ახალგაზრდა თურქების" და მათი ეპოქის იდეების გადანაცვლება მოხდა ახალ რესპუბლიკაში. თურქიზმის და პან-თურქიზმის ელემენტები გადავიდა ახალ იდეოლოგიაში. მუსტაფა ქემალის მიერ

მოფიქრებულმა ნაციონალიზმმა ბუნებრივად შეიძინა განსხვავებული ორიენტაცია, ის გახდა ახალი რესპუბლიკის დოქტრინა, მაგრამ გარკვეულ ჩარჩოებში და ეს ჩარჩო იყო რესპუბლიკური სახელმწიფოებისათვის დამახასიათებელი პრინციპები. ეს პრინციპები იყო ჩარჩო ყველა იმ მიმდინარეობებისა, რომელიც თურქეთში არსებობდა.

1921 წელს, დამოუკიდებლობის ომის დროს, მუსტაფა ქემალმა, ესკიშეჰირში გამოსვლისას განაცხადა: „არც ისლამურ კავშირს და არც თურანიზმს არ შეუძლია შეგვიქმნას დოქტრინა, ან ლოგიკური პოლიტიკა ჩვენთვის, რადგანაც ახალი თურქეთის სახელისუფლებო პოლიტიკაა ვიცხოვროთ დამოუკიდებლად, დავეყრდნოთ თურქეთის საკუთარ სუვერენიტეტს, მის ეროვნულ საზღვრებში".

მუსტაფა ქემალი იმედოვნებდა, რომ პან-თურქულ იდეალებზე უარის თქმა დაეხმარებოდა მას საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობების დარეგულირებაშიც: პოლიტიკური პან-თურქიზმი, განსაკუთრებით მისი ირედენტული ელემენტი, ოფიციალურად ითრგუნებოდა. მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ 1930-იან წლებში რამდენიმე პან-თურქული ასოციცია აქტიურად მოღვაწეობდა თურქეთის გარეთ, არ არსებობს იმის მტკიცებულება, რომ თურქეთის ხელისუფლება ოფიციალურად უჭერდა მხარს მათ.

ქემალიზმი დემოკრატიული სახელმწიფოს აშენებაზე იყო ორიენტირებული და აჩვენებდა შესანიშნავ უნარს ახლო წარსულის ასიმილაციისა და ახალი მომავლის ფორმირებისას რესპუბლიკური პრინციპების დაცვის კუთხით.

ახალი დოქტრინის დამცველები ახალი სახელმწიფოს მშენებლობის საქმეში აქტიურად ითვისებდნენ რესპუბლიკური მოწყობის ფუნდამენტურ პრინციპებს, აშენებდნენ შესაბამის ინსტიტუტებს და შთანთქავდნენ მრავალფეროვან იდეოლოგიურ ელემენტებს, მათ შორის პან-თურქიზმსაც.

საკვანძო სიტყვები: *პან-თურქიზმი, თურქეთი, ქემალიზმი, რესპუბლიკური პრინციპები.*

შესავალი ნაწილი

როგორც ცნობილია, პან-თურქიზმი ჩამოყალიბდა მეცხრამეტე საუკუნის ბოლო წლებში. მისი აქტიური ეტაპი ოსმალეთის იმპერიაში მეოცე საუკუნის ადრეულ წლებში დაიწყო და განვითარებას პირველი მსოფლიო ომის წლებში მიაღწია. იდეოლოგია მიზნად ისახავდა თურქი ხალხების აღორძინებას.

პირველი მსოფლიო ომის წლებში ოსმალეთის მთავრობა ოფიციალურად უწყობდა ხელს პან-თურქულ მოძრაობას და პან-თურქიზმი გახდა როგორც სახელმძღვანელო პრინციპი სახელმწიფო პოლიტიკისათვის. პან-თურქიზმი იყო ერდადერთი იდეოლოგია, რომელიც განიხილებოდა იმ დროინდელ ოსმალეთის იმპერიაში, მისი შექმნა და განვითარება განაპირობა იმპერიის სოციალურმა, ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა თავისებურებებმა.

თუმცა, პან-თურქიზმმა ვერ შეძლო ხელი შეეშალა და შეეჩერებინა ოსმალეთის იმპერიის დაშლა. იმპერიის შენარჩუნებულ ტერიტორიებზე შეიქმნა ახალი თურქული სახელმწიფო ახალი თურქული ნაციონალიზმით, რომელიც რადიკალურად განსხვავებული იყო ოსმალეთის იმპერიის ნაციონალიზმისგან.

თურქეთის რესპუბლიკის ჩამოყალიბების ადრეულ ეტაპზე მოხდა პან-ტურქიზმის გადანაცვლება გვერდით პოზიციებზე, თუმცა ის არ გამქრალა და აღმოფხვრილა სრულად, უბრალოდ ჩაანაცვლა ახალი სახელმწიფოს მოწონებულმა ახალმა იდეოლოგიამ.

განსხვავებით უზარმაზარი მულტი-ეროვნული ოსმალეთის იმპერიისგან, თურქეთის რესპუბლიკა იყო პატარა და საკმაოდ ერთეროვნული ქვეყანა. როგორც ომისგან დაზარალებულ ქვეყანას სჭირდებოდა კონცენტრირება მოეხდინა რეკონსტრუქციაზე და უპირობოდ უმნიშვნელოვანესი გაეხადა რესპუბლიკის შიდა ინტერესები, თვით-ორიენტირებული პოლიტიკის წარმოება უმჯობესი იქნებოდა უცხოურ ურთიერთობებში, ამიტომაც ქემალისტური რესპუბლიკური პრინციპებიდან პან-თურქიზმი და განსაკუთრებით კი მისი ირედენტული ელემენტები ოფიციალურად იკრძალებოდა.

ძირითადი ნაწილი

მეორე მსოფლიო ომი პან-თურქისტებს სთავაზობდა უნიკალურ შესაძლებლობას, ხელახლა გამოსულიყვნენ ასპარეზზე, დაედასტურებინათ თავიანთი არსებობა, თავიანთი მიზნები. ამ დროისთვის პან-თურქიზმი იყო პატარა ელიტური მოძრაობა, თუმცა ჰქონდა მზარდი, ფარული მხარდაჭერა. მათი მომხრეები გარდა ადგილობრივი თურქებისა, მრავლდა იყვნენ ყირიმელ თათრებში, ჩრდილოეთ კავკასიაში, აზერბაიჯანში, თურქე-

ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

სტანსა და დაღესტანში, საბჭოთა კავშირიდან გამოქცეულ თურქ ლტოლვილებში. მიაჩნდათ, რომ პან-თურქიზმის აღორძინებისათვის, მათ ეძლეოდან ახალი შესაძლებლობები. ბეჭდავდნენ სხვადასხვა სტატიებს და პუბლიკაციებს, სადაც განადიდებედნენ თურქულ რასას.

პან-თურქულმა პუბლიკაციებმა საგრძნობლად გაზარდეს აგრესია, 1941 წელს საბჭოთა კავშირზე თავდასხმის შემდეგ და მათი ინტენსიურობა პირდაპირ პროპორციულად იყო მიმართული გერმანიის გამარჯვებისკენ, ამასთან იზრდებოდა ანტი-რუსული განწყობა. მიუხედავად თურქეთის ნეიტრალიტეტისა, ისმოდა მოწოდებები თურქეთის საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ომში ჩართვისა, მიაჩნდათ, რომ საბჭოთა კავშირის მარცხის და დაშლის შემდეგ პან-თურქიზმის რეალურად შეძლებდა რეალიზებას. მაგალითად, გერმანიის მიერ საბჭოთა კავშირზე თავდასხმის შემდეგ Bozkurt-ს ერთი გამოცემის ყდაზე გამოსახული ჰქონდა თურქების განსახლების რუკა თურქეთსა და ცენტრალურ აზიაში და მიმართავდა პრეზიდენტს: „ოო, ინონუ, შენ, რომელიც არჩეული ხარ ისტორიისაგან ამ დიდებული დღისათვის! ჩვენ მზად ვართ დავღვაროთ სისხლი მთელი თურქეთის წმინდა დამოუკიდებლობისათვის! ყველა თურქი ელის ნიშანს!“[1] ნათელი იყო, რომ ეს იყო მოწოდება ომისკენ და კიდევ მრავალჯერ მოხდა მისი გამეორება მეტად აგრესიულ ფორმებში მაგალითად „უფლება, რომელსაც არ გაძლევენ, ძალით უნდა წაართვა. ომით? დიახ, როცა ეს აუცილებელია, ომით!“ ფაქტია, ამ მოწოდებების ავტორი პან-თურქები, რომლებიც უმიზნებდნენ მრავალმილიონიანი ერის ჩამოყალიბებას, მზად იყვნენ საომრად.

მეორე მსოფლიო ომში და განსაკუთრებით ომის გვიან წლებში პან-თურქისტთა ჩართულობა გასცდა მხოლოდ ჟურნალისტურ აქტივობას და მიიღო უფრო პირდაპირი, პრაქტიკული ხასიათი. რამდენიმე პან-თურქულმა ჯგუფმა ომის დაწყებისთანავე, ევროპაში, კავშირები დაამყარა ნაცისტურ გერმანიასთან და მის მხარდამჭერებთან მაგალითად, თურქო-თათრები რუმინეთში თანამშრომლობდნენ რკინის მცველებთან,[2] თუმცა მთავარი ფაქტორი იყო თურქეთის დამოკიდებულება, თურქული ჩართულობის ფაქტი მოკავშირებთან შეერთებამდე 1945 წლის 22 თებერვლამდე. საჯაროდ და ოფიციალურად, თურქეთის ხელისუფლება ინარჩუნებდა მკაცრ ნეიტრალიტეტს, მხოლოდ აკვირდებოდა მოვლენებს, განსაკუთრებით მის საზღვრებთან, პრაქტიკულად კი 1941 წლიდან კონფიდეციალური ურთიერთობები ჰქონდათ გერმანიასთან. მართალია, თურქული არქივები სრულად არ არის გახსნილი და არ გვაქვს სრული სურათი, მაგრამ გერმანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს და სახალხო აღრიცხვის ოფისის ფაილები იძლევა საკმაო ინფორმაციას სრული სურათის შესაქმნელად და ამ ფაქტის დასადასტურებლად. გერმანიას ინტენსიური პროპაგანდის კამპანია ჰქონდა მიმართული თურქეთისაკენ ომის პირველივე დღეებიდან, რაც გრძელოდებოდა მთელი ომის განმავლობაში, განსაკუთრებულ ინტერესესს ნაცისტური გერმანია იჩენდა იმ თურქო-თათარი ჯუფებისადმი, რომლებიც ცხოვრობდნენ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე. მთელი ომის პერიოდში გერმანიაში გამოდიოდა აკადემიური სტატიები პან-თურქული ელფერით, თავის მხრივ თურქეთიც საკმაოდ სიმპათიით იყო განწყობილი გერმანიის მიმართ, ამის მაგალითია, ჟურნალისტი ნადირ ნადი, რომელიც წერდა ჟურნალ Cumhuriyet-ში, მან რამდენჯერმე მოუწოდა თურქებს შეერთებოდნენ გერმანიას ომში. 1941 წლის 18 ივნისს, ჰიტლერის საბჭოთა კავშირზე თავდასხმამდე ოთხი დღით ადრე, ანკარაში ხელი მოეწერა თურქო-გერმანული „მეგობრობის ხელშეკრულებას“. გერმანია აშკარად ცდილობდა სამხრეთი ფრთის გამყარებას, თურქეთს კი სურდა რუსეთის დასუსტება. ნაცისტები ცდილობდნენ პან-თურქიზმის გამოყენებით თურქეთის ცდუნებას ტერიტორიული გაფართოების თვალსაზრისით. ოფიციალური პირები გერმანიის საგარეო ოფისიდან (მაგ,; ფონ ჰენთინგი) დიდი ენთუზიაზმით უჭერდნენ მხარს პან-თურქულ პროპაგანდას საბჭოთა კავშირში და ამისთვის კონკრეტული მომზადებებიც ჩაატარეს. იყვნენ ასეთი იდეების მომხრეებიც, რომ გამოეყენებინათ პან-თურქები რათა შეექმნათ მებრძოლლი შენაერთები გერმანიის საკონცენტრაციო ბანაკებში თურქი სამხედრო ტყვეებისაგან, რომელთა რიცხვი იმდროისთვის 55.000 ათას კაცს შადგენდა. ეს იდეა შემდგომში პრაქტიკაშიც განხორციელდა. თურქეთის ხელისუფლებამ, არაოფიციალურად ყველაფერი იცოდა ამ ქმედებებზე, თითქოს უხერხულობდა კიდეც ღია პან-თურქულ პროპაგანდას, რომელიც მოდიოდა ბერლინიდან. თურქეთის ხელისუფლებამ უარი თქვა კონფლიქტში ღია ჩართვაზე, რაც სავარაუდოდ გამოწვეული იყო საბჭოთა კავშირის სიძლიერით და იმის შიშთ,

1 Jacob M. Landau, Pan-Turkism from Irridentism to Cooperation, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 1995, p.112

2 ნაცისტური სამხედრო ორგანიზაცია, ავტ.შენიშვნ.

რომ საბჭოეთი ჯავრს იყრიდა იქ მცხოვრებ თურქულ უმცირესობებზე. მიუხედავად იმისა, რომ ნაცისტური გერმანია თვლიდა, რომ თურქეთის ხელისუფლების ყიდვას შეძლებდა ტერიტორიული გაფართოების საცდურით, უამრავი ზეწოლის მიუხედავად, თურქეთი მყარად იდგა ნეიტრალიტეტის პოზიციაზე.

თურქეთსა და გერმანიას შორის მოლაპარაკებებში გადამწყვეტი როლი საბჭოთა კავშირში მცხოვრებმა თურქებმა ითამაშეს. ფონ პაპენის[1] საიდუმლო მასალებიდან ჩანს, რომ თურქეთში მომუშავეებში იყვნენ ისეთი ცნობილი ემიგრანტები და პან-თურქისტები, როგორიცაა აჰმედ ზია ველიდი ტოგანი, მეჰმეთ ემინ რესულ ზადე, მირზა ბალა, აჰმად კაფეროღლუ, საიდ სამილი და აიაზ იშაკი. ომის მსვლელობის პერიოდში გერმანიში, პან-თურქული აქტივობებისათვის იყვნენ მუსტეციბ ულკუსალი, მუსტაფა ჩოკაყოღლუ, ველი კაჯუმ კჰანი. თითეული მათგანი იყო მთავარი მამოძრავებელი სამხედრო ერთეულების ჩამოყალიბების საქმეში თურქესტანში, აზერბაიჯანში, ვოლგა-ურალსა და ყირიმის თათრებში, უზბეებში, ყირგიზებში, ყაზახებში, ტაჯიკებში, დაღესტნელებსა და კავკასიის მუსლიმთა ლეგიონებში. ეს ლეგიონები , რომლებიც უმეტესწილად სამხედრო პატიმრებისგან შედგებოდა, შეუერთდა გერმანიას საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ბრძოლაში და ისინი ძირითადად პარტიზანულ ომში იყვნენ ჩაბმულნი. ბევრ მათგანს დამოუკიდებლობის იდეა ამოძრავებდა, ზოგიერთნი კი შთაგონებული იყვნენ პან-თურქული ერთობით.

თურქული ხელისუფლება, თავის მხრივ, ისე ჩანდა, რომ არ განიხილავდა რაიმე სერიოზულ ირედენტისტულ გეგმებს. ბრიტანეთის ელჩი ანკარაში, ამბობდა რამდენიმე წლის შემდეგ: „სულ უმცირესი მტკიცებულებაც არ არსებობდა, რომ თურქეთის ხელისუფლებას ჰქონოდა ირედენტისტული ამბიციები სამხრეთ რუსეთში მცხოვრები თურქული მოსახლეობის მიმართ. თურქეთის ხელისუფლებამ იცოდა სად გადიოდა მისი ინტერესები... თუ უპასუხისმგებლო ინდივიდუალები ტენდენციურად მიუთითებდნენ თურქული რასისი არსებობას თურქეთის გარეთ, ისინი პასუხად მხოლოდ წინააღმდეგობას აწყდებოდნენ ხელისუფლების მხრიდან.“[2] რა თქმა უნდა, ხელისუფლებას ნათელი სურათი ჰქონდა იმისა, თუ რა ხდებოდა, მაგრამ უარს ამბობდა ამ სიტუაციაში ჩართვაზე, მანამ, სანამ ერთი მხრივ გერმანელები არ აღიარებდნენ საბჭოთა კავშირის თურქისტული ტერიტორიების დამოუკიდებლობის აღიარებას და მეორე მხრივ, გერმანია არ დაამარცხებდა საბჭოთა კავშირს. თავის მხრივ გერმანელებიც ყოყმანობდნენ, მათაც თავისი გეგმები ჰქონდათ საბჭოთა ცენტრალურ აზიაზე, ჰიტლრეს თვითონ ჰქონდა გეგმა ყირიმისა და კავკასიის კოლონიზაციისა, თუმცა სტალინგრადთან განცდილმა მარცხმა ამ გეგმის განხორციელების იმედი საბოლოოდ ჩაუშალა.

საინტერესო საკითხად რჩება ის ფაქტი, რამდენად სერიოზულად სურდა ისმეთ ინონუს[3] და მის ხელისუფლებას ომში ინტერვენცია. ფაქტია, რომ თურქეთი იცავდა ნეიტრალიტეტს, მიიჩნეოდა, რომ სიფრთხილე და კეთილგონიერება იყო ვაჟკაცობის საუკეთესო გამოვლინება. ხელისუფლების ასეთი ქმედებით გაღიზიანებულნი იყვნენ პან-თურქისტული ჯგუფები, მიაჩნდათ, რომ პან-თურქიზმის რეალიზებისთვის საუკეთესო შესაძლებლობას კარგავდნენ ხელისუფლების ასეთი უმოქმედობით. ამიტომაც დაიწყეს მათ თავიანთი ზომების მიღება.

თურქეთის ხელისუფლებას უამრავი მიზეზი ჰქონდა გადაეფასებინა თავისი ნეიტრალიტეტი, განსაკუთრებით ომის ბოლო წლებში. ეს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი გახდა მას შემდეგ, რაც წითელი არმია შეიჭრა უკრაინაში, მიაღწიეს პოლონეთის და რუმინეთის საზღვრებს და გადავიდნენ ბალკანეთში, შედეგად თურქეთის ხელისუფლებამ გააძლიერა პან-თურქულ აქტივობებზე თვალყურის დევნება, რათა პროვოკაციები აერიდებინათ რუსეთისაგან. პან-თურქისტები თვლიდნენ, რომ დრო იყო დარტყმა მიეყენებინათ საბჭოთა კავშირისათვის და ამით მიეღწიათ თავიანთი ირედენტიზმისათვის. ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ომის წლებში პან-თურქული პროპაგანდა მიმართული ყოფილიყო მისი მთავარი მეტოქის „ნაციონალიზმის“ წინააღმდეგ. ეს ორი იდეოლოგია მეტოქეობდნენ და პან-ტურქისტები სულ უფრო ხშირად იბრძოდნენ მოეპოვებინათ მონოპოლია ნამდვილ პატრიოტიზმზე. თუმცა კი ორივე იდეოლოგისთვის შეზღუდული იყო მანევრირების სივრცე თურქეთის აღიარებული ნეიტრალიტეტის გამო. ეს ორი აზროვნების სკოლა ერთმანეთს მეტოქეობდა, მაგალითად, უმცირესობის წინააღმდეგ განწყობის გაძლიერებვაზე, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ასეთმა განწყობამ მიიღო კეთილგანწყობა მთავრობისაგან ძალიან მძიმე, „ქონების ბეგარის “ შე-

1 Jacob M. Landau, p.113
2 Jacob M. Landau, p.114
3 თურქეთის მეორე პრეზიდენტი, ათათურქის შემდეგ, 1938-1950წლებში, ავტ. შენიშვნ.

ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

მოტანით 1942 წელს. თუმცა, პან-თურქისტებისთვის უფრო ბუნებრივი იყო ფრონტალური შეტევა განეხორციელებინა თავისი დაუძინებელი მტრის, კომუნიზმის წინააღმდეგ და განსაკუთრებულად ადგილობრივ კომუნისტებზე, როგორც რეალურზე, ისე წარმოსახვითზე. ეს კიდევ უფრო აქტუალური გახდა მას შემდეგ, რაც თურქი კომუნისტების მომხრეებმა დაიწყეს პან-თურქისტებზე თავდასხმა.

1943 წელს გამოქვეყნებულ პამფლეტს ფარის ერკმანმა „უდიდესი საფრთხე" უწოდა. ეს ნაწარმოები მიზნად ისახავდა ნიღაბი ჩამოეხსნა „პან-თურქისტ, თურანელი რასისტი მარიონეტებსთვის, რომლებსაც თავის ჭკუაზე ათამაშებენ უცხოელები". ის თავს ესხმოდა ატსიზს, რიზა ნურს, ერკილეტეს და ადანაშაულებდა მათ ომის გაჩაღებაში და თავიანთი მოთხოვნების ნაციონალიზმამდე დაკნინებაში. გარდაუვალი გახდა ღია ქონფლიქტი ხელისუფლებასა და პან-თურქისტებს შორის. 1944 წლის 20 თებერვალს და 21 მარტს ატსიზმა გამოაქვეყნა ორი ღია წერილი პრემიერ მინისტრ მეჰმეთ შუკრუ სარაჩოღლუს მიმართ, თავის ყოველთვიუ გამოიცემაში Orhun-ში, სადაც ის კიცხავდა კომუნისტების დამღუპველ ქმედებებს თურქეთში და ითხოვდა უფრო აქტიურ თურქისტულ და პან-თურქისტულ პოლიტიკას. მოხდა Orhun-ის რამდენიმე ნომერის კონფისკაცია და შემდეგ ჟურნალის დახურვა, რამაც პან-თურქისტებს უბიძგა გასულიყვნენ ქუჩაში, ამით გადაკვეთეს კრიტიკული ზღურბლი იდოლოგიურ პოლიტიკასა და პოლიტიკურ ქმედებას შორის.

1944 2ლის 3 მაისს დიდი ანტი-კომუნისტური დემონსტრაცია მოეწყო სტამბულსა და ანკარაში. მომიტინგეები აპროტესტებდნენ კომუნიზმის შეჭრას თურქული ხელისუფლების ბიუროკრატიასა და საგანმანათლებლო სისტემაში. თვალნათელი იყო პან-თურქული მოწოდებები, რაც სავარაუდოდ გამოწვეული იყო საბჭოთა კავშირის თურქული ჯგუფების ბედზე შფოთვით (დაგეგმილი იყო და განხორციელდა კიდეც რამდენიმე დღეში თათრების დეპორტაცია). პროცესებში აქტიურად იყვნენ ჩაართულნი გამოჩენილი პან-თურქები ატსიზი, თურქანი და სხვები. დემონსტრაციას შეუერთდნენ სტუდენტებიც (ახალგაზრდა კაპიტანი ალფარსლან თურქეში, ვინც მომავალში მნიშვნელოვანი სიტყვა თქვა თურქულ პოლიტიკაში). დემონსტრაციიდან ექვსი დღის შემდეგ ხელისუფლებამ დააპატიმრა ოცდაათზე მეტი პან-თურქისტი და მათი მომხრე, მათ შორის იყვნენ ტოგანი, ატსიზი, სანჩარი, თურქანი, ერკილეტი, პეიამი საფა, თურქეში, ჰიკმეთ ტანია, მ. ზეკი სოფუოღლუ, ნურულა ბარიმანი, თევეთოღლუ და სხვები. სავარაუდოდ საბჭოთა კავშირის წინაშე თავისი ნეიტრალიტეტის დასამტკიცებლად. დაიწყო ფართომასშტაბიანი ანტი პან-თურქული კამპანია მოხსენებიებისა და პრეს-სტატიების გამოყენებით ხელისუფლებისაგან და რესპუბლიკურ ხალხთა პარტიასთან დაახლოებული ჯგუფებისაგან, რომლებიც სთავაზობდნენ თურქული ნაციონალიზმის საკუთარ ვერსიას. პრესა ადანაშაულებდა პან-თურქისტებს და უწოდებდა მათ „რასისტებს და თურანისტებს", „სახალხო წესრიგის და ხალხის მტრებს".[1] დემონსტრაციიდან მეთექვსმეტე დღეს, ანკარის სტადიონზე სიტყვით გამოვიდა ისმეთ ინონუ, სადაც განაცხადა, რომ თურქეთი იყო ნაციონალური და ნაციონალისტური სახელმწიფო იდეებით გაღენთილი, მაშინ როცა პან-თურქიზმი (ის უწოდებდა „თურანიზმს) იყო უკვე დასნეულებული ფენომენი მიდრეკილი იმისკენ, რომ მეზობლებთან მუდმივ კონფლიქტში ჩაეთრია ერი, ის ადანაშაულებდა თურანისტებს საიდუმლო საზოგადოებებისნ ჩამოყალიბებაში და სახიფათო სიტუაციების შექმნაში.[2] ეს არგუმენტები მალე იქნა გაზიარებული, შედეგად პან-თურქისტული ორგანიზაციები აიკრძალა, თუმცა სასამართლო პროცესებმა, რომელიც მიმდინარეობდა პან-თურქი ლიდერების წინააღმდეგ და ზოგადად კამპანიამ, რომელიც ამ მოძრაობის წინააღმდეგ დაიწყო, საწინააღმდეგოდ ითამაშა პან-თურქიზმის სასარგებლოდ. პან-თურქიზმს მისცა თავისუფალი საჯაროობის ის შეძლება, რომლისკენაც დიდი ხანია ისწრაფვოდა.

1944 წლის 11 სექტემებრს სტამბოლში სამხედრო სასამართლოს წინაშე წარსდგა ოცდასამი ადამიანი, რომლებიც დაადანაშაულეს რასისტულ-თურანისტული, მავნებლური იდეების გავრცელებაში, ხელისუფლების დამხობის მიზნით საიდუმლო ჯგუფების დაარსებაში, მათ შორის იყვნენ გამოჩენილი პან-თურქისტები ტოგანი, ატსიზი, სანსარი და თურქანი. დანარჩენები იყვნენ უმცროსი ოფიცრები, რეზერვის ოფიცრები, ხელისუფლების ოფიციალური პირები, მასწავლებლები და სტუდენტები.

1945 წლის 29 მარტს ათ ბრალდებულს მიესაჯა ერთიდან ათ წლამდე შრომითი სასჯელი, დანარჩენები კი გაათავისუფლეს. ტოგანს მიესაჯა ათი, ხოლო ატსიზს ოთხი წელი, თუმცა იმავე წლის ოქტომბერში, აპელაციაზე, კასაციის სამხედრო სასამართლომ გააუქმა სასჯელები. ამ

1 Cumhuriyet, (Istanbul dayli), 7 and 9 May 1944.
2 Cumhuriyet, (Istanbul dayli), 20 May 1944

N2 (69) 2023, Vol. 18, Issue 2.

დროისთვის ომი უკვე დამთავრებული იყო და შეიცვალა ქვეყნის ურთიერთობა საბჭოთა კავშირთან. სრულიად განსხვავებული განწყობით გაიმართა ხელახალი სასამართლო პროცესი 1946 წლის აგვისტოდან 1947 წლის მარტამდე. სასამართლომ ყველა ბრალდებული გაათავისუფლა ბრალდებისგან . შედეგად პან-თურქიზმი აღარც მავნებლური იყო და არც უკანონო, საზოგადოებას აწვდიდნენ პან-თურქიზმის იდეოლოგიას, ისე, რომ ხაზს უსვამდნენ მის ძლიერ ნაციონალისტურ ხასიათს. შეიქმნა სახალხო იმიჯი ნამდვილი ნაციონალისტისა და ეს იმიჯი გრძელდებოდა შემდგომ წლებშიც პან-თურქიზმის პროპაგანდის ლაიტმოტივად.

პან-თურქისტებმა, რომლებიც წახალისებულნი იყვნენ მეორე მსოფლიო ომის ბოლო წლებში თავიანთი აქტივობებით, ასევე სასამართლო საქმის საჯაროობით და შემდგომში ბრალდების მოხსნით, ამ წლებში და შემდგომაც გაზარდეს თავიანთი აქტივობები და გააძლიერეს თავიანთი პროპაგანდა. თავიანთ პროპაგანდულ კამპანიაში პან-თურქები სრულ მხარდაჭერას პოულობდნენ იმ გარე თურქებში, ვისაც ჰქონდა თავიანთი პოლიტიკური ორგანიზაცია და ასევე ცდილობდნენ მხარდაჭერა მოეპოვებინათ დასავლეთის და ზოგადად მსოფლიოს ქვეყნებისაგან. ამის მაგალითია თურქესტანის ემიგრანტები, რომლებმაც დააარსეს საკუთარი ასოციაცია „აღმოსავლეთ თურქესტანის ემიგრანტთა საზოგადოება“. ორგანიზაციის ხელმძღვანელობა და წევრები ესწრაფვდნენ მიეღწიათ საერთაშორისო მხარდაჭერისათვის.[1]

განახლებულმა პან-თურქულმა აქტივობამ თავისი გამოხატულება ნახა წიგნებსა და პერიოდულ გამოცემებში. 1930-1940-იან წლებში პან-თურქული აზროვნება იყო ნაცისტური-რასობრივი კვლევების გავლენის ქვეშ, მოგვიანებით ის ანტი-კომუნისტურით ჩანაცვლდა. ამ ნაშრომების უმეტესი წილი დაწერილი იყო თურქანის, ატსიზის და სანსარის მიერ. თურქანი სხვებზე მეტად აერთიანებდა რასიზმისა და ანტი-კომუნისმიზკენ მოწოდებებს. მისი წიგნები და პამფლეტები ატარებდნენ ასეთ სათაურებს: „არის კი რასა დამოკიდებული გარემოზე?“1939წელი; 1940 წელი „შესავალი პან-თურქიზმში“; 1941 წელი „`ოთხი სოციალურრი პრობლემა“; 1943 წელი „არგუმენნეტბი რასაზე“; 19943 წელი „მემარცხენეები და წითლები“; 1943 წელი „შური“; 1943 წელი „წითელი აქტივობები; 1944 წელი „ნაციონალიზმის გზაზე“; 1946 წელი „პროგრესული პან-თურქიზმი და პარტიები“. ამ სტატიებიდან მხოლოდ „ოთხი სოციალური პრობლემა“ არ იყო პან-თურქული სიმპათიებით გაჟღენთილი, ყველა დანარჩენი მის მიმართ ღია მხარდაჭერას გამოხატავდა. მაგ,; სტატია „ნაციონალიზმის გზაზე“[2] პან-თურქიზმს მოიხსენიებდა როგორც „თურქულ ნაციონალიზმს“. მოგვიანებით თურქანმა კიდევ უფრო დახვეწა პან-თურქიზმის ძირითადი პრინციპი და მას „ეროვნული კავშირი“ უწოდა. მისი მიზანი იმ 65 მილიონი თურქის გაერთიანება იყო, რომელთაც საერთო სისხლი, ენა, რელიგია, ისტორია, ტრადიციები და კულტურა ჰქონდათ და რომლებიც ცხოვრობდნენ ბულგარეთიდან ალტაიმდე გადაშლილ ფართო ტერიტორიაზე. „თურქული ნაციონალური კავშირი“ იყო ასევე მთავარი გზა თურქეთის გაძლიერების და განვითარებისთვის. ეს იდეა გამყარებული იყო თურქანის მიერ .

„რასის“ და „თურქული რასის“ კონცეფციის მხურვალე მხარდამჭერი იყო ნეჯდეთ სანსარიც. ის ცდილობდა თავისი მკითხველისათვის გაეღვიძებინა სიამაყე საკუთარი რასის წარსულის მემკვიდრეობაზე. ხელისუფლების მიერ მის წინააღმდეგ გატარებულმა რეპრესიებმა, როგორც ის უწოდებდა ხელისუფლების ქმედებას მის მიმართ, ვერ შეცვალა მისი შეხედულებები და კიდევ უფრო დამუშავებულად წარმოაჩინა პუბლიკაციაში „Turkluk sevgisi“(თურქიზმის სიყვარული), რომელიც გამოიცა 1952 წელს. მებრძოლი ბუნების სანსარი ამბობდა, რომ არსებობდა თურქული რასა, რომელიც მოიცავდა გარე თურქებს, თუმცა ეს უპირობოდ არ გულისხმობდა ყველა წარმოშობით თურქს ან თურქულად მოლაპარაკეს. ადამიანს თვითონ უნდა ეგრძნო თავისი ეროვნულობა და ეტარებინა ეროვნული ღირსებები, რომელიც ამ წოდების ღირსად აქცევდა. გარე თურქები, ვინც ამ გრძნობებს ატარებდა, უდავოდ იყვნენ თურქული რასის ნაწილები. მისთვის პან-თურქიზმის იდეალი იყო თურქები, რომლებიც გაიმარჯვებდნენ შინაურ და გარეულ მტრებზე, გარე მტრებად მიაჩნდა რუსები, ბულგარელები და იტალიელები, ხოლო შინაურ მტრად მიიჩნევდა წითლებს, თავისუფალ მასონებს, სიონისტებს და თურქეთში მცხოვრები უმცირესობების წარმომადგენლებს, რომლებიც თავს ისე აჩვენებდნენ, რომ უყვარდათ თურქები, მაგრამ მხოლოდ თურქს შეეძლო სხვა

1 Isa Alptekin, Dogu Turkistan insanliktan yardim istiyor, 1974
2 Ergenekon-Bozkurt-Gok Boru (yeni ve eski yazilar), Muftuoglu Yayinevi, 1944, p.135

ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

თურქის სიყვარული „თურქულად ფიქრი“ [1]- ეს იყო სანსარისეული პან-თურქიზმის არსი.

ატსიზი, თურქული რასის კონცეფციის მხარდამჭერი იყო ატსიზი, მეორე მსოფლიო ომის წლებში თავის სტატიებში უფრო ირედენტისტულ მიზნებზე საუბრობდა. 1940-1950 წლების სტატიების კრებულში ის საუბრობდა თურქთა კავშირზე, აღნიშნავდა, რომ ბევრ ქვეყანას სურდა თავიანთი დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნება; გერმანელებს სურდათ რუსეთისგან წართმეული აღმოსავლეთ გერმანია, ფინელებს - კარელია, უნგრელებს-ტრანსილვანია, იუგოსლავიელებს - მაკედონია, ბერძნებს ჩრდილოეთ კვიპროსი, ხოლო სირიელებს ჰატაი, შესაბამისად სვამდა კითხვას, რატომ არ უნდა მიისწრაფოდნენ თურქები ერთობისკენ? „გაერთიანება ნიშნავს ზრდას და ზრდა ნიშნავს გაერთიანებას“ ატსიზისთვის პან-თურქები იყცნენ „ისინი, ვინც მზადაა იყვნენ თურქული ერისთვის წამებულნი“[2] მისი შეფასებით პან-თურქიზმი იყო თურქული ნაციონალიზმი, „თურქების სიყვარულის“ სინონიმი; არავის უყვარს თურქები ისე, როგორც თვით თურქებს. პან-თურქიზმის განმარტებისას ატსიზი ამბობდა :„ ეს ის თურქია, ვისაც სჯერა თურქული რასის უპირატესობა, პატივს სცემს მის ეროვნულ წარსულს და მზადაა მსხვერპლად შეეწიროს მის იდეალებს, განსაკუთრებით მოსკოვის, მისი დაუძინებელი მტრის წინააღმდეგ“.[3]

ცოტა სხვაგვარი უყურებდა ამ საკითხს კიდევ ერთი პან-თურქი კაზანოღლუ (Okun-ის კიდევ ერთი ავტორი). ის უარყოფდა შოვინიზმს და ამბობდა, რომ „პან-თურქიზმი ჰგავდა ბევრი სხვა ტიპის ნაციონალიზმს თავისი განზრახვით დაიცვას თავიანთი თანამემამულეების ადამიანური უფლებები და საკუთარი მომავლის განსაზღვრის თავისუფლება. არავის შეეძლო კითხვის ნიშნის ქვეშ დაეყენებინა დაპყრობილი თურქების სურვილი კულტურულ და პოლიტიკურ გაერთიანებაზე“.[4] ამ შეხედულებას იზიარებდა და მხარს უჭერდა ერთურქი. ერთურქი წერდა „ნაციონალიზმი იცავდა ადამიანის უფლებებს, ხოლო იმპერიალიზმი უარყოფდა. პან-თურქიზმის მიზანი იყო დახმარებოდა ყველა თურქს მოეპოვებინათ თავიანთი დამოუკიდებლობა.1950-იანი წლების ცვალებად გარემოში ქემალიზმმა დაკარგა რელევევანტურობა, ხოლო პან-თურქიზმმა შეიძინა ნამდვილი მნიშვნელობა“.[5]

პან-თურქიზმი, როგორც იდეალი, მორალური საკვები იყო ერისთვის და სხვა ერებთან შედარებით უმაღლესი იდეალი. პან-თურქიზმი ითხოვდა თურქული რასის უპირობო მმართველობას თურქულ ტერიტორიებზე. ეს უკვე იყო წარსულში და შესაძლებელი იყო მისი განმეორება, თუკი ყველა მოინდომებდა და იღვაწებდა ამისთვის.

დასკვნა

პან-თურქისტობა არ იყო იოლი საქმე. ძლიერ პროპაგანდისტულ კამპანიასთან ერთად პან-თურქისტები დიდ ძალისხმევას დებდნენ ორგანიზებაში. თურქეთის რესპუბლიკის პირველ ოცეულში, ლატენტურ ფაზაში მრავალი მცდელობები იყო ასოციაციების ჩამოყალიბების, ხშირად ნახევრად ფარული ჯგუფებით, მაგალითად ტოგანის და თურქანის ინიციატივები. ტოგანის მიერ შექმნილ ჯგუფს საიდუმლო ფიციც კი ჰქონდათ: „ჩვენ ვიღვაწებთ, სიცოცხლის ფასადაც კი, თურქესტანელების ფიქრის, ენის, კულტურის ერთობისთვის ჩრდილო კავკასიიდან ჩინეთის თურქესტანამდე და თუ საჭიროა მოვკვდებით კიდეც ჩვენი მიზნისათვის ბრძოლაში“[6] თურქანის ჯგუფი, Kitap sevenler kurumu (წიგნის მოყვარულთა საზოგადოება) აკრძალეს 1940 წლის აპრილში. ფარულად მოღვაწეობდა ორი პატარა პან-თურქული საზოგადოება Gurem (დაარსებული თურქანისგან) და Gok -Boru, ასევე იყო თურქული კულტურული კავშირი, დაარსებული 1942 წელს იმისთვის, რომ დაეცვათ აღმოსავლეთ თურქების კულტურული მემკვიდრეობა, კავშირი აწყობდა ხოლმე სპეციალურ შეხვედრებს „თურანის მიწების“ სახელით. იყო სხვა ჯგუფები, ძირითადად იმ გარე თურქებისგან შექმნილი, რომლებიც ცხოვრობდნენ თურქეთში, აქტიურად მოღვაწეობდნენ მეორე მსოფლიო ომის დროს და პან-თურქიზმისადმი დიდ სიმპათიას გამოხატავდნენ, ეს სიმპატიები გამოხატული იყო კულტურული, ფილანტროპული თუ პოლიტიკური აქტივობებით. მათ შორის ყველაზე აქტიურები იყვნენ თურქესტანელები და აზერები.

1944 წლის 3 მაისის დემონსტრაციამ აჩვენა თუ რამხელა მნიშვნელობა ჰქონდა ორგანიზაციებს. დემონსტრაციების პროპაგანდამ, ხელისუფლების

1 Nejdet Sançar, Maalesef Türkler, ibid. 3 nov. 1950
2 Jacob M. Landau, p.121
3 Atsız N. P.167
4 A. Kazanoglu, Turkculuk ve Turk birligi, ibid. 6 10 Nov.1951, pp. 6-7
5 Hocaoglu S. Erturk, Turancilik, ibid.,39, 17 Nov. 1950, pp.3-5
6 Hostler, Turkism, ibid., p.187

მიერ წამოწყებულმა კონტრ კამპანიამ, პან-თურქისტების დაპატიმრებამ, გასამართლებამ და სასამართლოს მიერ გამართლებამ, პან-თურქიზმის პოპულარობას კიდევ უფრო ფართო მასშტაბები შესძინა.

ომის დროს აქტივობები შემცირებული იყო, ომის შემდეგ კი გაჩნდა ფართო შესაძლებლობები, პან-თურქებმა დაიწყეს გამოსვლები თავიანთი თანამებრძოლების დასაცავად. ჩამოყალიბდა პან-თურქული სწავლებების ასოციაციები. ერთ-ერთი პირველი იყო Turk Kultur (თურქული კულტურის კერა), რომელიც დაარსდა 1946 წელს და მისი მიზანი იყო გაევრცელებინა და დაეცვა თურქული კულტურა შინაური და გარეული იდეოლოგიების თავდასხმებისგან. ეს ასოციაცია თავისი არსით იყო ნაციონალისტური დაჯგუფება პან-თურქული ტენდენციებით, მისი თავმჯდომარე იყო ბაჰადირ დულგერი.

ასევე ოყო სხვა ორგანიზაციები: ,,თურქი ახალგაზრდობის ორგანიზაცია"; „ასოციაცია-აქტივობა თურქული კულტურისათვის"; თურქული კულტურის ასოციაცია" ანკარაში. ყველა მათგანი გაერთიანებული იყო ერთი ქოლგის ქვეშ „ნაციონალისტური კავშირების ფედერაცია." შესაძლებელია ტერმინის „ნაციონალისტური" უფრო მეტად გამოყენება ვიდრე ტერმინი „პან-თურქული" -ის გამოწვეული იყო იმით, რომ პირველი უნაკლოდ გამპოიყურებოდა მეორის შერყეულ რეპუტაციასთან შედარებით. ფედერაციას ხელმძღვანელობდა ადვოკატი ბეკირ ბეკი, რომელიც დაახლოებული იყო პან-თურქისტებთანაც და ორთოდოქს მუსლიმებთანაც. ორგანიზაციულად, ფედერაცია იყო სუსტი, მისი ყველაზე მეტად აქტიური ელემენტი იყო თურქი ახალგაზრდების ორგანიზაცია, რომლებიც ხმამაღლა და ღიად აჟღერებდნენ თავიანთ შეხედულებებს. ასოციაცია მოქმედებდა მთელი ქვეყნის მასშტაბით პოლიტიკური ასოციაციის მოდელით(ასევე ინტერესით კულტურასა და სპორტში). 1951 წლის 9 იანვარს ორგანიზაციამ მოიწვია კონგრესი. მისი ერთერთი გადაწყვეტილება იყო „ასოციაცია თურქულ კერასთან" შერწყმა.

პან-თურქისტების ადგილობრივი ჯგუფები, რომლებიც გაერთიანებულნი იყვნენ „თურქეთის ნაციონალისტების ასოციაციაში" აგრძელებდა ზრდას. 1951 წლის ოქტომბრისათვის ფილიალები ჰქონდათ ანკარაში, სტამბოლში, სამსუნში, კაისერში, ქუთაჰიაში, ყარსში, ქირიქკალაში, ქირიკანში, მუღლაში, ტირეში, მენემენში, გუმუშჰანეში, უზუნკოპრუში, დერიკში, უშაკში, ჰანიში, ნევშეჰირში, ჩანაკალეში, ბურჰანიში, ულუბორლუში, კირშეჰირში, დიარბაქირში, აფიონში, მალათიასა და არპაჩაიში ანუ ყველა დიდ ქალაქში და ზოგ მცირე ლოკაციებშიც. მისი არსებობის პიკზე, როცა ის დაიხურა 1953 წლის იანვარში, ასოციაციას ჰქონდა 80-ზე მეტი ფილიალი. ასოციაციის წევრები იყვნენ თავისუფალი პროფესიებს ადამიანები, სტუდენტები, კლერკები, ტექნიკოსები, ისევე როგორც ფერმერები და სამრეწველო მუშები. ასოციაციის ოფიციალური რეგულაციები ინსტრუქტირებული იყო თურქული ნაციონალიზმით, ასოციაციის უმეტესი წევრი, ლიდერების ჩათვლით იყო პან-თურქისტი, თუმცა ისიც უნდა ავღნიშნოთ, რომ ყველა წევრი არ იყო პან-თურქისტი, მაგალითაად ნურეთინ თოფჩუ (1909-1975) „თურქული კულტურის კერის"და თურქი ნაციონალისტების გამოჩენილი ფიგურა მცირე ხნით ატსიზის თანამოაზრე. მას ჰქონდა განსხვავებული შეხედულება ნაციონალიზმზე. თავის წიგნში, რომელიც მისი სიკვდილის შემდეგ, 1978 წელს გამოვიდა, თოფჩუ ავითარებდა იდეას, რომ „რასის ერთობა ან მიწა არ არის საკმარისი ერისათვის, მხოლოდ ანატოლიაში იყო შესაძლებელი საერთო რასით, ეკონომიკით, ენით, ისტორიით და რელიგიით სიცოცხლისუნარიანი ერის ჩამოყალიბება".[1]

ხშირმა შეხვედრებმა, რომლებიც ორგანიზებული იყო ჯგუფებისა და საზოგადოებებისგან, Turk ocaklari-ის ხელახლა დაარსებისადმი მოწოდებებმა და მოთხოვნებმა დაეარსებინათ პოლიტიკური პარტია, რომელიც მხარს დაუჭერდა პან-თურქიზმის მიზნებს, შეშფოთება გამოიწვია დემოკრატიული პარტიის ხელისუფლების წრეებში, შედეგად 1953 წლის 22 იანვარს თურქი ნაციონალისტების ასოციაციის ყველა ფილიალი დაიხურა და პან-თურქული ჯგუფების ყველა აქტივობა შეიკვეცა, თუმცა ეს სიტუაცია ნამდვილად განსხვავდებოდა იმ პირობებისგან, რომელიც იყო რესპუბლიკის პირველ პერიოდში.

მუსტაფა ქემალი მკვდარი იყო, მულტიპარტიულმა სისტემამ შეცვალა რესპუბლიკური ხალხთა პარტია და იდეოლოგიები, რომლებიც ეპაექრებოდა ქემალიზმს, ახლა აქტიურად მეტოქეობდნენ ერთმანეთში. ქემალისტურმა სეკულარულმა ნაციონალიზმმა, როგორც სახელმწიფო იდეოლოგიამ თურქეთის რესპუბლიკის დაარსებიდან ათწლეულების განმავლობაში შეძლო და გააერთიანა 1925 წლის შემდგომ არსებული მრავალი იდენტობა, ძველ მცირე აზიასა და მესოპოტამიურ კულტურებზე დაყრდნობით, რომლებიც თურქების წარმოსახვით ისტორიაში იყო ჩაფლული.

1 **ნახ. e. g. Ulus, 6 May 1944 და Cumhriyet, 7 and 9 May 1944**